

TILLSYN 2/24

E-handel av biocidprodukter 2022

Kemikalieinspektionen arbetar med att minska risken för att människor och miljö skadas av kemikalier. Vi är en statlig myndighet som kontrollerar att företag följer reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och kemikalier i varor. Vi prövar ansökningar om tillstånd för att sälja och använda bekämpningsmedel. För att främja god hälsa och bättre miljö utvecklar vi lagstiftning och andra styrmedel i Sverige, inom EU och internationellt.

Kemikalieinspektionen.

Artikelnummer: 511 481

Förord

Denna rapport beskriver ett tillsynsprojekt där Kemikalieinspektionen har kontrollerat företag som marknadsfört och sålt biocidprodukter via e-handel till svenska konsumenter under år 2022. Rapporten riktar sig till företag, myndigheter och konsumenter.

Projektet genomfördes av Kemikalieinspektionens tillsynsavdelning. Jenny Karlsson och Johanna Stigwall har varit projektledare. Oskar Rosencrantz och Malin Stenström har deltagit i projektet.

Innehåll

Sammanfattning	4
Summary	5
1. Inledning	6
1.1 Definitioner	6
1.2 Därför genomför vi ett projekt om e-handel av biocidprodukter	6
1.3 Regler som kontrollerats i detta projekt	7
2. Metod och urval.....	9
3. Resultat och diskussion	10
3.1 Kontroll av reklamregler	12
3.2 Jämförelse mellan marknadsplatsernas annonser	15
3.3 Uppföljning.....	16
3.4 Tillsynsåtgärder	17
4. Slutsatser.....	18

Sammanfattning

Under hösten 2022 genomfördes inspektioner av rodenticider, avskräckande och tilldragande medel samt insektsmedel hos tre stora marknadsplatser på den svenska marknaden. Dessa var Amazon.se, CDON och Fyndiq. Totalt kontrollerades 57 annonser från 35 företag. Samtliga marknadsplatser agerade snabbt och tog bort annonserna när vi kontaktade dem om olagliga biocidprodukter som såldes på deras plattformar. Även de säljande företagen kontaktades för att uppmärksamma dem på gällande regler.

Resultaten i projektet visar att:

- Otillåtna biocidprodukter är lätta att hitta på marknadsplatser. Vi påträffade 55 biocidprodukter som var otillåtna på den svenska marknaden.
- Det är vanligt att de otillåtna biociderna säljs av utlandsbaserade företag.
- Av de kontrollerade annonserna saknade 74 procent den obligatoriska fras om att använda biocidprodukter med försiktighet som krävs vid försäljning av biocidprodukter.
- 16 procent av annonserna innehöll vilseledande information i form av uttryck som exempelvis ”miljövänligt” och ”ogiftigt”. Sådana påståenden är otillåtna för biocidprodukter.
- För de produkter som var klassificerade som farliga kemiska produkter så saknades den faroinformation som ska framgå för 76 procent av annonserna.
- 10 av 24 företag hade otillåtna biocidprodukter i sitt sortiment även vid uppföljning några månader senare. I 9 fall rörde det andra produkter än de som de blivit kontaktade om tidigare. I ett fall hade företaget lagt upp en ny annons för samma olagliga biocidprodukt som tidigare blivit bortplockad av marknadsplattformen.
- Uppföljning och återkommande kontroll av biocidprodukter som säljs via e-handel är viktigt, då nya annonser dyker upp kontinuerligt.
- Det var vanligt att företag förklarade sin försäljning av olagliga biocidprodukter med att de inte ansett sig ha ett ansvar för regelbrotten för produkterna de säljer, att de inte varit medvetna om att produkterna krävde nationellt godkännande eller inte var medvetna om att de sålde biocidprodukter.

Summary

During the autumn 2022, inspections of rodenticides, repellent and attractants and insecticides were conducted at three marketplaces that are big on the Swedish market. These were Amazon.se, CDON and Fyndiq. In total, 57 advertisements from 35 companies were checked. All marketplaces acted quickly when we contacted them and removed the advertisements marketing illegal biocidal products. The selling companies were contacted as well to make them aware of the applicable legislation.

The results in the project show that:

- Illegal biocidal products are easy to find on marketplaces. In this project we found 55 products that were illegal on the Swedish market.
- It is common that the illegal products are sold by companies based outside of Sweden.
- Of the checked advertisements 74 percent did not include the obligatory phrase to use biocides safely, which is mandatory when selling biocidal products.
- 16 percent of the advertisements contained misleading information such as terms as “environmentally friendly” and “non-toxic”. Such terms are not allowed for biocidal products.
- The hazard information was missing for 76 percent of the advertisements where this was relevant. This should be visible for products classified as hazardous chemical products.
- 10 out of 24 companies had illegal biocidal products in their product range also during the follow-up a few months later. In 9 cases, it concerned other products than those they had been subject to our previous communication. In one case, the company had a new advertisement for the same illegal biocidal product that had previously been removed from the marketplace.
- Follow-up and recurring control of biocidal products sold via e-commerce is important, as new advertisements continuously appear.
- It was common for companies to explain their sale of illegal biocidal products by stating that they had not considered themselves to have a responsibility for regulatory compliance for the products they sold, that they had not been aware that the products required national authorisation or had not been aware that they were selling biocidal products.

1. Inledning

I avsnittet beskrivs några definitioner som används i rapporten, varför tillsynsprojektet genomfördes och relevant lagstiftning.

1.1 Definitioner

Ord	Beskrivning
Bekämpningsmedel	Bekämpningsmedel är kemiska eller biologiska produkter som är till för att förhindra att djur, växter eller mikroorganismer orsakar skada på egendom eller skadar människors eller djurs hälsa. Ett bekämpningsmedel kan vara antingen en biocidprodukt eller ett växtskyddsmedel beroende på vilket användningsområde det har.
Biocidprodukt	Biocidprodukter är alla de bekämpningsmedel som inte är växtskyddsmedel. De biocidprodukter som verkar på kemiskt eller biologiskt sätt omfattas av biocidlagstiftningen. Det kan till exempel vara desinfektionsmedel, myggmedel, träskyddsmedel, råttgift eller en båtbottnfärg. Biocidprodukter som däremot verkar på ett fysiskt eller mekaniskt sätt omfattas inte av reglerna för biocider.
Dropshipping	En form av e-handel där parten som ingår avtal med köparen inte har ett eget varulager, utan produkterna levereras direkt till kund från leverantören. Leverantören tar hand om all lagerhållning, förpackning och frakt.
E-handel	En form av elektronisk handel, där en säljare säljer produkter eller tjänster direkt till en köpare via internet.
Marknadsplats	En tjänsteleverantör som gör det möjligt för säljare att sälja direkt till konsumenterna via en marknadsplats på internet. En marknadsplats kan likställas med en galleria där de som säljer produkterna motsvarar butikerna. Marknadsplatsen ska ange vem som är säljare för varje produkt. Till skillnad från dropshippingbutiker så är det den enskilda säljaren som sätter priset på produkten.
Produkttyp	Biocidprodukter indelas i 22 olika produkttyper (användningsområden). De verksamma ämnena behöver vara tillåtna för rätt produkttyp.

1.2 Därför genomför vi ett projekt om e-handel av biocidprodukter

Det är viktigt att bekämpningsmedel är godkända och att konsumenter får information om produkternas eventuella faror och hur de ska användas. Otillåtna bekämpningsmedel eller felaktigt använda bekämpningsmedel kan innebära risker både för hälsa och miljö.

E-handeln har ökat kraftigt de senaste åren. Ett vanligt sätt att handla online är via marknadsplatser, där en mängd olika företag marknadsför sina produkter. I många fall har marknadsplatser inget juridiskt ansvar för produkterna utan det är respektive säljare som är ansvarig för produkterna. Det kan bero på marknadsplattformens försäljningsmodell. Det är dock vanligt att

marknadsplatserna själva äger och säljer vissa av produkterna på plattformen och de är då ansvarig för dessa.

E-handeln möjliggör även att konsumenter kan handla direkt från företag som är baserade både inom och utanför EU. E-handel utanför EU medför större risk för att produkter inte uppfyller de krav som finns inom unionen. Just biocidprodukter är dock ofta otillåtna i Sverige även om de köps från ett annat EU-land eftersom produkterna i regel kräver nationella godkännanden. Biocidprodukter som ska ha men saknar svenskt godkännande är otillåtna att sälja eller använda i Sverige. Det är viktigt att biocidprodukter har utvärderats och godkänts nationellt, då till exempel miljöförhållanden och förekommande arter skiljer sig åt mellan länder och påverkar både risk- och effektivitetsbedömningen av produkter. Som konsument är det inte alltid lätt att förstå när man handlar med utländska företag, då webbadress och produktbeskrivning kan vara på svenska och priset står i svensk valuta.

Tidigare erfarenheter av e-handel

Biocidprodukter som det kan finnas en särskilt stor efterfrågan på att köpa via internationell e-handel är sådana som har fasats ut och inte längre är tillåtna i Sverige. Sedan slutet av 2019 finns till exempel inte längre några rodenticider (mus- och råttmedel) som är godkända för konsumentanvändning i Sverige. Vi har i tidigare tillsynsärenden sett att otillåtna rodenticider är lätta att få tag på genom internationell e-handel. De säljande företagen har i dessa fall ofta använt sig av distanshandelsmodellen dropshipping.

En annan typ av biocidprodukter som vi sett säljs mycket via e-handel är mygg- och insektsmedel. Det är dessutom den grupp av produkter som vi får allra mest tips om. Det förekommer till exempel att myggmedel vars verksamma ämne är växtbaserat marknadsförs som ett naturligt alternativ till konventionella myggmedel, trots att även dessa produkter är biocidprodukter och kräver produktgodkännande. Biocidprodukter behöver utvärderas gällande risker oavsett vilket verksamt ämne de innehåller. En risk med växtbaserade ämnen är att vissa kan vara sensibiliserande och kan orsaka allergisk reaktion.

1.3 Regler som kontrollerats i detta projekt

I projektet har vi kontrollerat om biocidprodukterna var godkända för den svenska marknaden. Vi har även kontrollerat att konsumenter fått obligatorisk information om faroklassificering för produkterna och att vilseledande information inte förekommer. Kontrollerade regler sammanfattas i Tabell 1 nedan.

Tabell 1 - Kontrollerade regler

Laghänvisning	Beskrivning av krav
Art 48.2 CLP ¹	I all reklam för en blandning som klassificerats som farlig eller som omfattas av artikel 25.6 och som gör det möjligt för en enskild person att ingå ett köpeavtal utan att först ha sett etiketten, ska det uppges vilken eller vilka typer av faror som anges på etiketten.
Artikel 3.1 BPR ²	Definitioner av biocidprodukt, utsläppande på marknaden, tillhandahållande på marknaden och reklam.
Artikel 17.1 BPR	Biocidprodukter får inte tillhandahållas på marknaden eller användas om de inte har godkänts i enlighet med denna förordning.
Art 69.3 BPR samt 3 kap 9§ SFS 2014:425 ³	Biocidprodukter ska vara märkta på svenska.
Artikel 72.1 och 72.3 BPR	Reklam för biocidprodukter ska innehålla den obligatoriska frasen: <i>"Använd biocider på ett säkert sätt. Läs alltid etiketten och produktinformationen före användning."</i> Reklam för biocidprodukter får inte vara vilseledande när det gäller produktens eventuella risker för människors och djurs hälsa eller dess effektivitet. Ord som "inte giftig", "oskadlig", "naturlig", "miljövänlig", "djurvänlig" eller liknande får inte förekomma.
Artikel 89 BPR	Övergångsbestämmelser gällande biocidprodukter.
4 kap 2§ SFS 2014:425	Godkännandekrav för produkter där godkännande ännu inte krävs enligt BPR utifrån övergångsbestämmelserna.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (CLP)

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter (BPR)

³ Förordning om bekämpningsmedel (2014:425)

2. Metod och urval

I projektet har vi fokuserat på biocidprodukter i vissa produkttyper (PT). Dessa är:

- Produkttyp 14 – rodenticider (rått- och musmedel)
- Produkttyp 18 – insekticider (till exempel medel mot vägglöss och kackerlackor)
- Produkttyp 19 – avskräckande och tilldragande medel (till exempel myggmedel)

Produkter inom dessa produkttyper kräver alltid godkännande för att få säljas och användas i Sverige, med några få undantag inom produkttyp 19 när produkter endast innehåller livsmedel som fortfarande utvärderas i Europeiska kemikaliemyndighetens (ECHA) granskningsprogram över verksamma ämnen.

För projektet har vi valt att granska annonser hos marknadsplatserna Amazon.se, CDON och Fyndiq. Dessa valdes eftersom de är stora och välkända aktörer på den svenska marknaden. Produkterna hittas genom att göra sökningar på respektive marknadsplats med olika sökord som är relaterade till bekämpningsmedel, som ”råttgift”, ”mygg” och ”bekämpa”.

När vi hittade otillåtna produkter till försäljning på en marknadsplattform, kontaktade vi plattformen med information om att produkterna var otillåtna samt för att få kontaktuppgifter till säljarna i de fall det inte redan framgått i annonsen. Inspektionsärendena drevs sedan mot de företag som sålt respektive produkt.

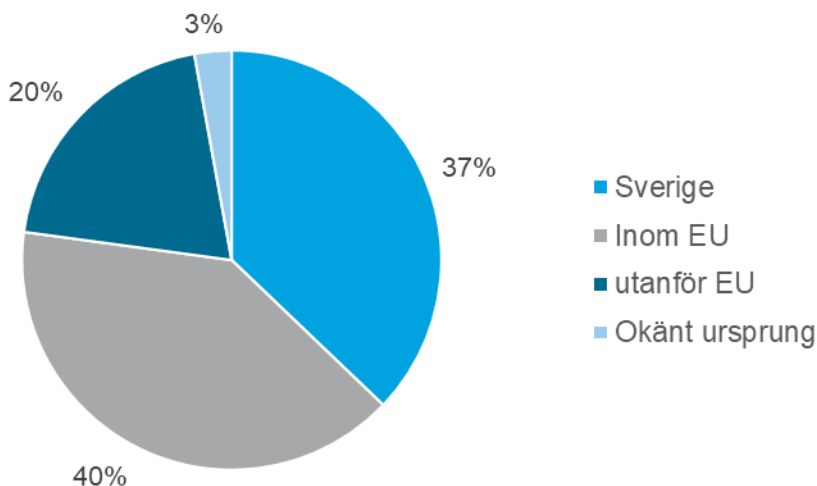
Företag som sålt olagliga biocidprodukter följdes upp efter några månader för att kontrollera om annonser för samma eller liknande otillåtna biocidprodukter förekom vid detta tillfälle.

3. Resultat och diskussion

Totalt kontrollerades 57 annonser för biocidprodukter som var riktade mot konsumenter. Dessa kontrollerades hos de tre marknadsplattformarna Amazon.se, CDON och Fyndiq i november 2022. Det var 35 olika företag som stod bakom annonserna. Fördelningen av företagen var ungefär lika mellan Sverige (37 procent) och resten av EU (40 procent) medan 20 procent av företagen låg utanför EU. De flesta företag utanför EU var lokaliserade i Kina. För ett företag framkom aldrig ursprungslandet.

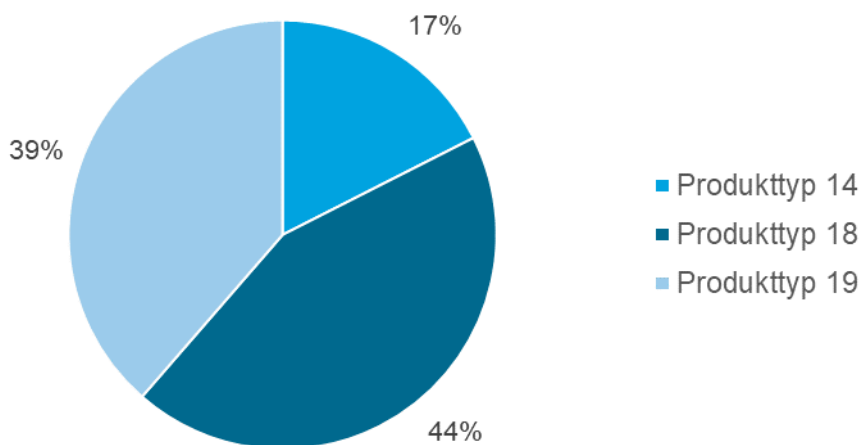
Av de 57 annonserna gällde 55 olagliga produkter då de saknade svenskt produktgodkännande. Två produkter var lockmedel som efter kontakt med företaget visade sig innehålla verksamma ämnen som gör att produkterna i dagsläget omfattas av undantag från kravet på produktgodkännande.

Samtliga marknadsplatser agerade snabbt när vi kontaktade dem och plockade bort annonserna med de olagliga produkterna. Efter det kontaktade vi företagen som stod bakom annonserna. Sex av företagen fanns i Kina, dessa valde vi att inte starta tillsynsärenden mot då möjligheten att bedriva effektiva ärenden mot företag utanför EU är begränsad och produkterna redan hade plockats bort. Totalt kontaktade vi 29 företag. Av dessa svarade 17 på vårt tillfälle till yttrande medan 12 av dem aldrig återkom trots påminnelse. Av de 12 företagen som inte svarade låg endast ett av företagen i Sverige.

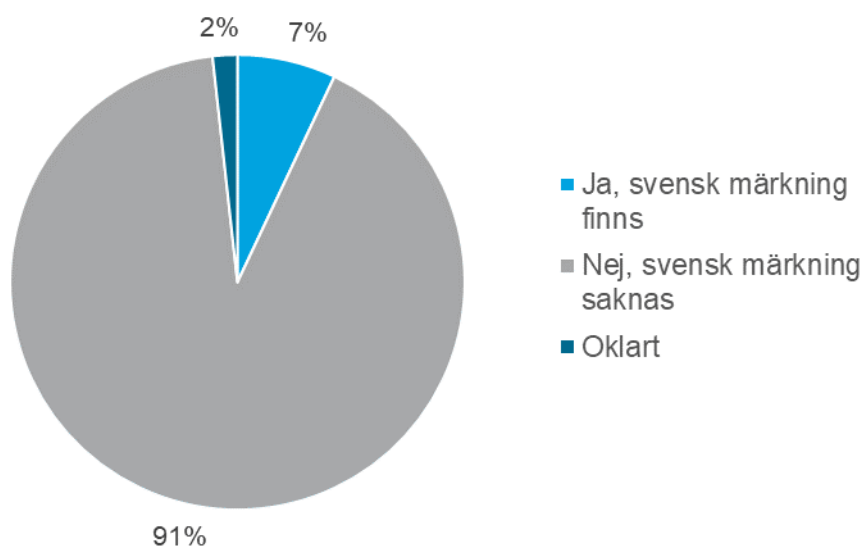
Figur 1 De 35 företagens geografiska placering.

Den mest kontrollerade produkttypen var insektsmedel i produkttyp 18 (Figur 2). Det gällde till exempel produkter mot kackerlackor och getingar. De flesta av produkterna innehöll verksamma ämnen som är tillåtna inom EU men vi hittade även vissa produkter med borsyra vilket inte är ett tillåtet som verksamt ämne för denna produkttyp. Vi hittade även många avskräckande och tilldragande medel (PT 19) som myggplåster, myggarmband och lockmedel till rått- och musfällor. Flera av de avskräckande medlen innehöll växtbaserade verksamma ämnen. Vissa av dessa var inte tillåtna verksamma ämnen, exempelvis citronellaolja. De rodenticider vi fann innehåll verksamma ämnen som är tillåtna för produkttypen men de saknade svenskt produktgodkännande. Det rörde sig till exempel om spanska råttmedel.

Figur 2 Fördelningen mellan produkttyper i de 57 kontrollerade annonserna.

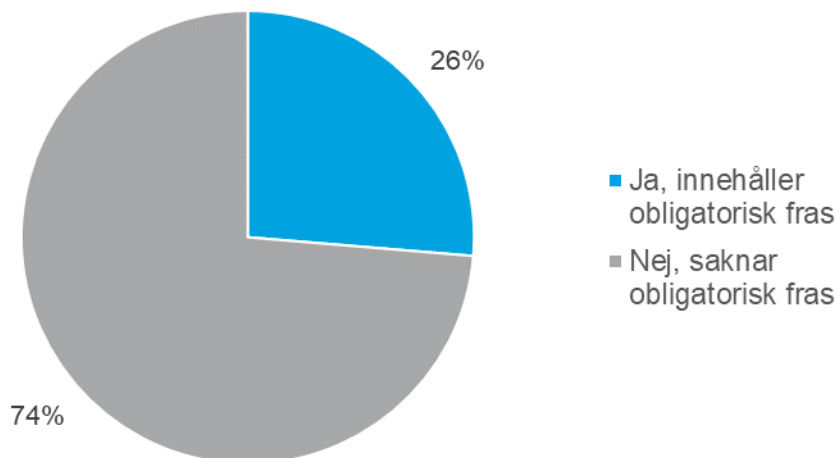
Biocidprodukter ska vara märkta på svenska när de tillhandahålls på den svenska marknaden. Endast fyra av produkterna var försedda med svensk märkning (Figur 3). Resultatet speglar att de flesta av de granskade företagen var utländska företag, som inte alltid tog hänsyn till över vilka länder de marknadsförde sina produkter till.

Figur 3 Biocidprodukter med svensk märkning.

3.1 Kontroll av reklamregler

När reklam görs för biocidprodukter ska frasen ”Använd biocidprodukter på ett säkert sätt. Läs alltid etiketten och produktinformationen innan användning” anges. Det är ett krav enligt artikel 72.1 i EU:s biocidförordning (BPR). För 74 procent av de kontrollerade annonserna saknades denna fras.

Figur 4 Andelen annonser som hade och som saknade den obligatoriska frasen om att använda biocidprodukter med försiktighet (artikel 72.1 i biocidförordningen).

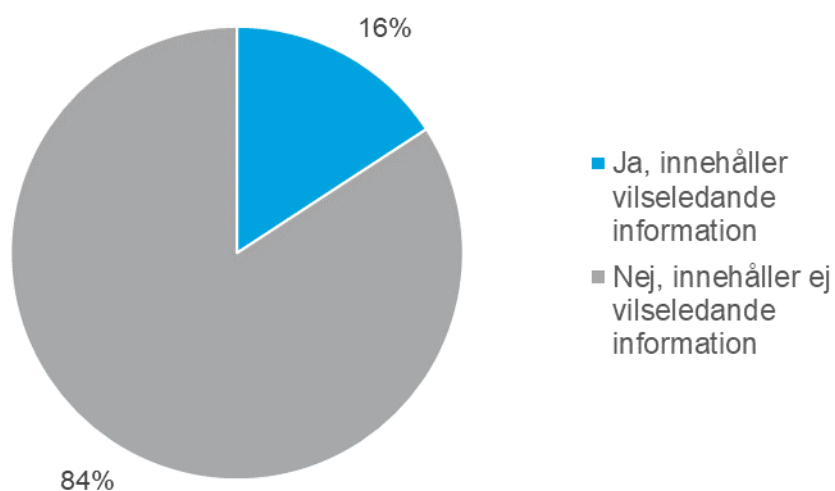
Biocidprodukter får inte heller marknadsföras på ett vilseledande sätt. Till exempel får inte ord som ”miljövänligt” och ”giftfritt” inkluderas i marknadsföring för biocidprodukter. Detta anges i artikel 72.3 i EU:s biocidförordning (BPR). I 16 procent av de kontrollerade annonserna användes sådana uttryck.

Resultaten i detta projekt är jämförbara med resultaten i EU-projektet REF-8⁴ där det under 2020 kontrollerades mer än 1000 biocidprodukter inom EU. Resultaten i EU-projektet visade att 70 procent av annonserna saknade den obligatoriska frasen och 17 procent innehöll vilseledande information.

Även EU-projektet BEF-2⁵ som utfördes under 2022 visar på en hög andel bristande annonser. Där kontrollerades marknadsföringen för cirka 130 biocidprodukter och av dessa så saknade 39 procent den obligatoriska frasen och 11 procent innehöll vilseledande information.

⁴ Forum REF-8 project report on enforcement of CLP, REACH and BPR duties related to substances, mixtures and articles sold online. Reference: ECHA-21-R-10-EN, ISBN: 978-92-9468-011-2, Cat. Number: ED-07-21-018-EN-N, DOI: 10.2823/64451, Publ. date: December 2021

⁵ BPRS BEF-2 Project report on enforcement of biocidal products with approved/non-approved active substances. Reference: ECHA-23-R-10-EN, ISBN: 978-92-9468-323-6, Cat. Number: ED-02-23-113-EN-N, DOI: 10.2823/494395

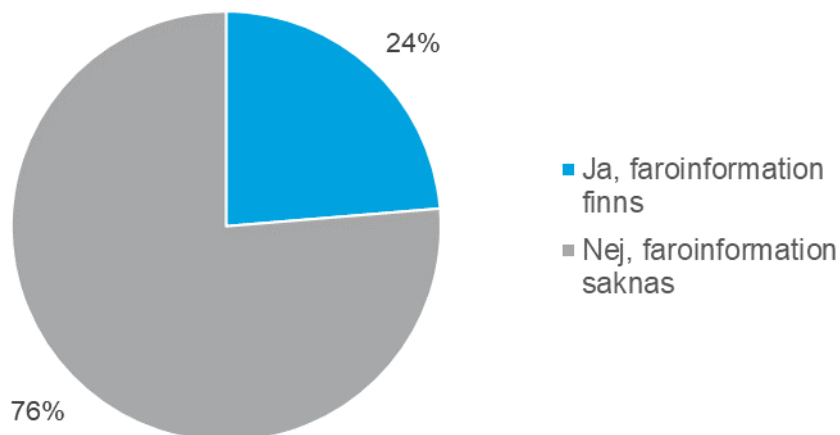

Figur 5 Andelen annonser som bröt mot artikel 72.3 i biocidförordningen genom att annonsen innehöll otillåtna uttryck som miljövänligt, ogiftigt och liknande.

Som konsument har man rätt att få information om en produkts eventuella faror innan man ingår ett köp⁶. Det gäller även produkter som säljs via e-handel. Därför måste annonser för produkter som säljs till allmänheten innehålla information om produktens faroklassificering. Det kan till exempel vara information gällande att produkten är frätande, skadlig vid förtäring eller miljöfarlig.

För 38 av annonserna bedömdes att det var relevant att ange faroinformation eftersom produkterna var klassificerade och såldes till allmänheten. Av dessa annonser uppfyllde endast 24 procent lagkravet.

⁶ Kravet finns i CLP-förordningen artikel 48.2

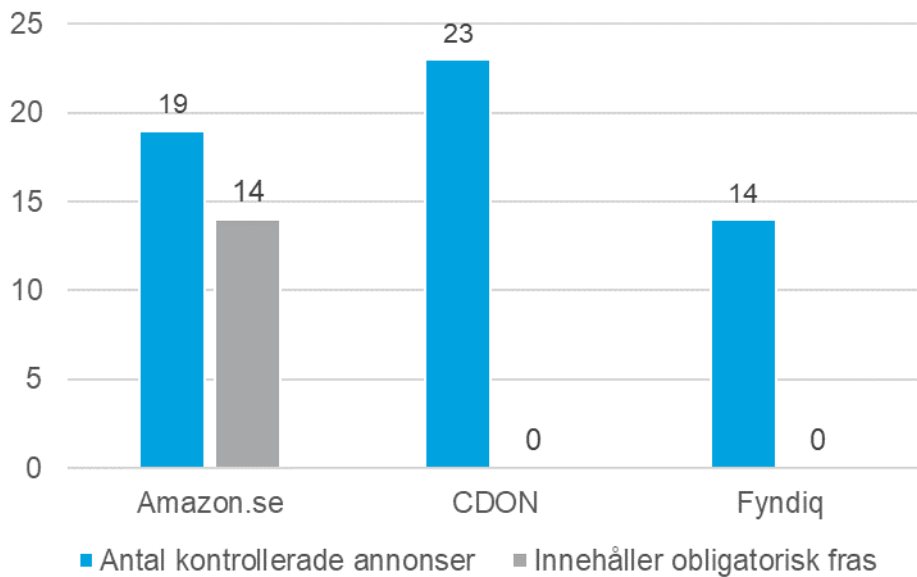
Figur 6 Andelen annonser som innehöll faroinformation i enlighet med artikel 48.2 i CLP-förordningen.

3.2 Jämförelse mellan marknadsplatsernas annonser

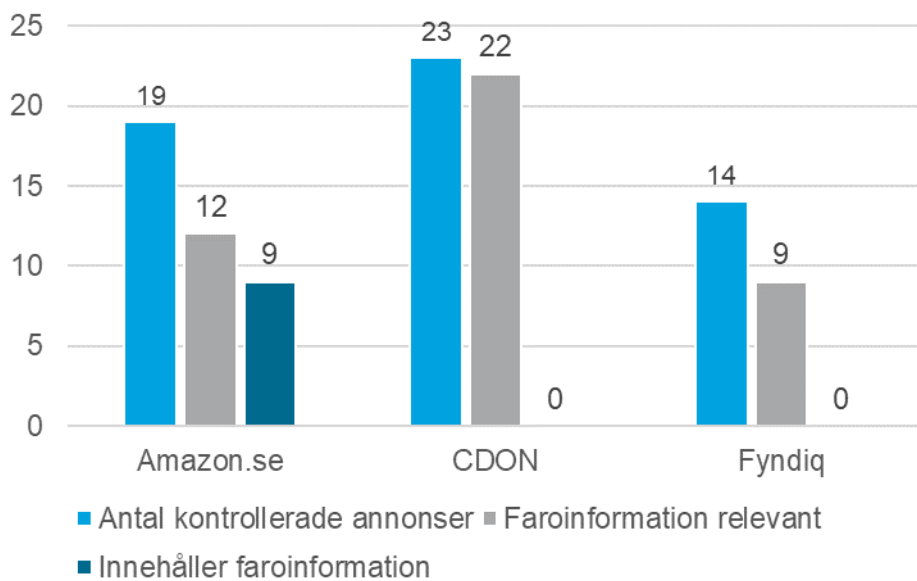
Resultaten visar att annonserna på de tre marknadsplattformarna skiljer sig åt när det gäller att följa reklamregler för biocidprodukter samt kemiska produkter.

Figur 7 visar att 74 procent av de kontrollerade annonserna på Amazon.se innehöll den obligatoriska frasen om att använda biocidprodukter på ett säkert sätt medan ingen av annonserna på CDON och Fyndiq innehöll den frasen.

Resultatet är liknande gällande faroinformation när sådan behövdes (Figur 8). 75 procent av de berörda annonserna på Amazon.se innehöll denna information, medan ingen av de berörda kontrollerade annonserna på CDON och Fyndiq levde upp till detta krav.

Figur 7 Jämförelse mellan marknadsplatserna och uppfyllelsen av artikel 72.1 i BPR om att ange den obligatoriska frasen om att använda biocider med försiktighet.

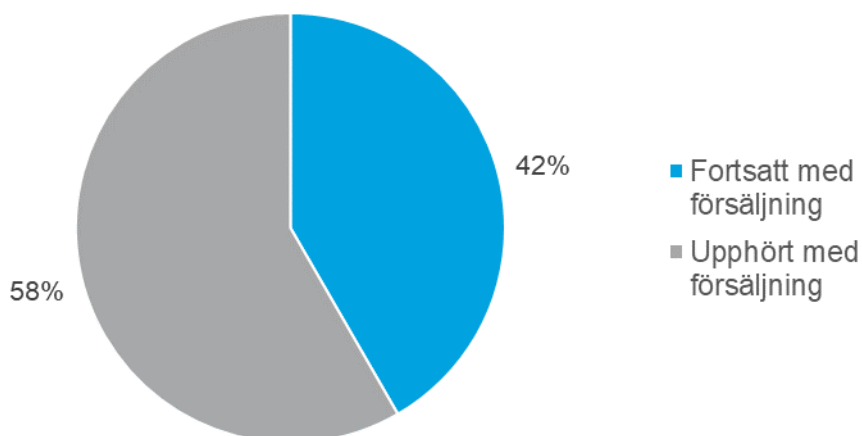

Figur 8 Jämförelse mellan marknadsplatserna och uppfyllelsen av artikel 48.2 i CLP-förordningen om att ange faroinformation för produkter som säljs till allmänheten.

3.3 Uppföljning

I mars 2023 gjordes en uppföljning av företagen för att se om de fortsatt sälja olagliga biocidprodukter. Uppföljning var endast möjligt för 24 av de 29 säljarna, då det annonserande företaget inte alltid var sökbart på plattformarna. Av dessa 24 säljare sålde 10 olagliga biocidprodukter även vid uppföljningen. En av dem sålde dessutom samma biocidprodukt som de redan hade kontaktats om. I vissa fall när

vi hittade otillåtna biocider även vid uppföljningen märktes dock ändå en förbättring, då antalet biocidprodukter var färre. De kvarvarande biocidprodukter som identifierades i dessa fall tillhörde ofta kategorier som för många brukar vara svårare att identifiera som biocidprodukter, som avskräckande produkter utan tydlig produktbeskrivning.

Figur 9 Uppföljning av 24 säljare för att se om försäljning av olagliga biocidprodukter fortsatt.

3.4 Tillsynsåtgärder

Av de inspekterade företagen hade endast 13 sitt säte i Sverige. Det är endast för de företag som finns inom Sverige vi kan ställa krav på rättelse och besluta om eventuella miljöstraffavgifter, eftersom vi saknar jurisdiktion utanför Sveriges gränser. Anmälan om misstänkt brott kan ofta inte heller utredas för utländska företag, då det inte är proportionerligt att begära en europeisk utredningsorder när påföljden som mest kan bli företagsbot.

12 av de svenska företagen blev åtalsanmälda för att ha sålt icke godkända biocidprodukter.

Tillsynsärendena avslutades efter det att de otillåtna biocidprodukterna tagits bort och det säljande företaget haft möjlighet att yttra sig gällande bristerna.

4. Slutsatser

Vi bedömer att det finns ett fortsatt behov av att bedriva tillsyn gällande e-handel med otillåtna biocidprodukter, då det fortfarande är lätt att hitta sådana produkter samtidigt som de kan innebära risker. Risker kan komma både från att produkterna inte är utvärderade och godkända för svenska förhållanden samt att märkning och bruksanvisning på svenska i regel saknas.

Gällande reklamreglerna för biocidprodukter och klassificerade kemiska produkter för konsumenter finns mycket brister i efterlevnaden. Det minskar konsumenters möjlighet att göra medvetna val, så tillsyn på området behöver fortsätta. Då regelefterlevnaden har sett väldigt olika ut för annonser på olika plattformar så verkar det som att plattformarna efterfrågar olika information vid annonsuppläggningsen. Utformningen av vilken information som efterfrågas för annonser verkar därmed ha stor möjlighet att öka regelefterlevnaden.

Det fanns även många annonser (16 procent) som innehöll vilseledande information som att produkten var miljövänlig eller ogiftig, vilket kan leda till en underskattning av riskerna med produkterna. Många företag verkar inte känna till att sådana påståenden inte är tillåtna i reklam för biocidprodukter, samtidigt som det uppenbarligen ses som ett försäljningsargument att lyfta den typen av påstående.

Många av företagen i projektet har inte varit medvetna om reglerna och vilket ansvar de själva får i distributionskedjan. De har inte känt till att biocidprodukter kräver nationellt godkännande och i vissa fall inte heller känt till att de har salufört biocidprodukter. Det har även framkommit att vissa företag inte har ansett sig vara ansvariga för att säkerställa att produkterna de säljer följer reglerna utan de har endast sett sig som en förmedlare mellan den utländska leverantören och kunden. Alla företag har ansvar att säkerställa att de produkter som de säljer är tillåtna och följer regelverken. Informationsinsatser kan behövas för att öka medvetenheten hos e-handelsföretag.

Uppföljning och återkommande kontroll av biocidprodukter som säljs via e-handel är viktigt, då nya annonser dyker upp kontinuerligt.

Kemikalieinspektionen

Box 2, 172 13 Sundbyberg
08-519 41 100

Besöks- och leveransadress

Löfströms allé 5, 172 66 Sundbyberg

kemi@kemi.se

www.kemikalieinspektionen.se

KEMI
Kemikalieinspektionen